

Indsatsplan for bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo i Gladsaxe Kommune

April 2011

Forord

Kæmpe-bjørneklo er indført til Danmark i starten af 1800 tallet, og har siden spredt sig ud over hele landet. I dag er planten uønsket, fordi den har en meget aggressiv vækst og samtidig ikke har nogle naturlige fjender, som kan hæmme plantens udbredelse.

Hvis kæmpe-bjørneklo ikke bekæmpes, vil planten sprede sig uhæmmet over store arealer, og derved ødelægge det naturlige plante- og dyreliv. Samtidig indeholder saften fra planten en række giftstoffer, som efter udsættelse for sollys, kan give forbrændinger og overfølsomhedsreaktioner hos mennesker.

I Gladsaxe Kommune bliver bekæmpelsen af kæmpe-bjørneklo på offentlige arealer foretaget af den kommunale driftsafdeling med hjælp fra den lokale agenda 21 gruppe. En forudsætning for at bekæmpelsen lykkes er, at planten bekæmpes alle steder. Ellers vil der hurtigt spredes frø fra ubehandlede planter.

Denne indsatsplan er et led i en langsigtet og systematisk bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo i Gladsaxe Kommune. Indsatsplanen forpligter både offentlige og private grundejere til bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo i hele kommunen. Ved en fælles indsats kan kæmpe-bjørneklo udryddes i Gladsaxe Kommune indenfor en overskuelig årrække.

Indsatsplan er vedtaget af Gladsaxe Kommune den 11.04.2011 efter forudgående offentlig høring. Den endelige indsatsplan er offentliggjort i lokalavisen den 16.04.2011.

Indsatsplanen gælder for hele Gladsaxe Kommune fra 2011-2021, men kan revideres undervejs eller forlænges ved udløbet jævnfør de regler, som gælder for vedtagelse af denne plan.

Lovgivning

Mål

Det overordnede mål for Gladsaxe Kommune er at fortsætte registreringen og målrette bekæmpelsen, så kæmpe-bjørneklo er helt udryddet inden 2021. Om målet kan nås er i nogen udstrækning afhængig af nabokommunernes indsats på området.

Målene for planen er at:

- Forpligte private og offentlige grundejere til at bekæmpe kæmpe-bjørnekloen, så planten dør og ikke kan formere sig.
- Formidle viden til offentlige og private grundejere om, hvordan og hvornår kæmpe-bjørnekloen bedst bekæmpes.

Lovgrundlag

Gladsaxe Kommune har i henhold til Fødevareministeriets bekendtgørelse nr. 862 af 10.09.2009 om bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo, vedtaget en samlet indsatsplan.

Med indsatsplanen er ejere og brugere af arealer med kæmpe-bjørneklo fremover forpligtet til at sørge for bekæmpelsen af planten. Sker dette ikke, kan kommunen med indsatsplanen pålægge ejere eller brugere af arealer, hvor der findes kæmpe-bjørneklo, at bekæmpe planten. Dette gælder for alle arealer i kommunen såvel private som offentlige.

Bekæmpelsen skal medføre, at den enkelte plante indenfor indsatsområdet dør, og bekæmpelsen skal være så effektiv, at den enkelte plante i indsatsområdet på intet tidspunkt i indsatsperioden reproducerer sig selv.

Indsatsområdet for bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo er hele Gladsaxe Kommune.

Krav til indsats

Senest 1. juni skal ejere eller brugere af arealer med vækst af kæmpe-bjørneklo have foretaget første bekæmpelse efter kommunens anbefalinger. Ejeren eller brugeren er ansvarlig for, at de anbefalede frister for gentagelse af bekæmpelsen overholdes.

Bekæmpelsen skal gentages og være så effektivt, at blomster af kæmpe-bjørneklo på intet tidspunkt er med frugtlegemer*. Derved forebygges frødannelse og spredning af planten.

* Forklaring af frugtlegemer findes i afsnit om plantens biologi.

Håndhævelse af indsatsplanen

Gladsaxe Kommune tilskynder til frivillig indsats og kontakten mellem kommunen og private lodsejere vil være baseret på dialog, for at fremme et givtigt samarbejde til bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo.

Konstateres det, at planterne ikke bekæmpes på et areal, kan Gladsaxe Kommune påbyde den pågældende ejer eller bruger af arealet, at foretage bekæmpelsen i overensstemmelse med indsatsplanen.

Grundejeren eller brugeren skal gives en frist på mindst 14 dage til at foretage bekæmpelsen.

Hvis påbuddet ikke efterkommes, kan ejeren eller brugeren straffes med bøde og kommunen kan foretage bekæmpelsen.

Indsatsplanens overensstemmelse med bekendtgørelsens § 2 samt Gladsaxe Kommunes afgørelser efter bestemmelserne i denne indsatsplan, kan påklages til Plantedirektoratet efter bekendtgørelsens bestemmelser. Klagen indsendes til kommunen, der sender klagen videre til Plantedirektoratet med kommunens bemærkninger. Klagefristen er 4 uger fra datoen for modtagelse af afgørelsen.

Kæmpe-bjørneklo

Historie

Kæmpe-bjørneklo er en fælles betegnelse for en gruppe af tæt beslægtede arter under slægten *Heracleum*. I Danmark er det dog kun den største af arterne (*Heracleum mantegazzianum*), der udgør et problem. Den blev bragt til Europa fra Kaukasus i starten af 1800 tallet. Først til botaniske haver, og siden som prydblade i private herskabshaver. I mere end 100 år henslæbte kæmpe-bjørneklo en næsten anonym eksistens her i landet holdt i skak af herskabernes gartnere. Med tiden begyndte planten dog at spredes fra haverne og ud i den danske natur, hvor den de seneste 50 år har bredt sig hurtigere og hurtigere især langs vandløb, grøfter, veje og jernbaner. I Danmark blev situationen yderligere forværret af, at plantens tørre stængler og frøstande blev meget populære til indendørs dekorative formål i 1970'erne og 1980'erne, hvilket har resulteret i yderligere spredning af planten.

Kæmpe-bjørneklo vurderes i dag at dække et areal på ca. 35 km² på landsplan. Til sammenligning dækker hele Gladsaxe Kommune kun 25 km².

Karakteristik

Kæmpe-bjørneklo er først og fremmest karakteristisk i kraft af sin størrelse. Stænglerne kan nå højder på op til 4-5 meter, (normal dog 2-4 meter) og en diameter på op til 10 cm. For nederen er stænglen rødpletet. Bladene er tredelte og kan blive op mod 3 meter lange. Da kæmpe-bjørneklo er en skærmpflante, bærer den sine blomster og frø i et antal skærme af varierende størrelse, med maksimal diameter på 80 cm. Blomsterne er hvide til hvidgule eller undertiden lyserøde. En enkelt plante har en frøsætning på i gennemsnit ca. 20.000 frø. Meget store planter kan have op til 100.000 frø.

Andre arter af bjørneklo kan forveksles med kæmpe-bjørneklo. Planterne er beskrevet i bilag.

Biologi

Kæmpe-bjørneklo gennemfører normalt sin livscyklus på 2-5 år. De første år bruger den på at opbygge en kraftig pælerod og først det sidste år blomstrer den, hvorefter den dør. Hvis planten forhindres i at blomstre for eksempel ved beskæring, kan den overleve betydeligt længere. Plantens overjordiske del visner ned om efteråret, og planten overvintrer som en rod i jorden. Planten spirer i det tidlige forår i marts-april, blomstrer i juni-juli og spreder sine frø i august-oktober.

Blomsterne bestøves normalt med pollen fra andre planter, men selvbestøvning kan også forekomme. Derfor kan en enkelt plante formere sig til en større bestand.

Kæmpe-bjørneklos frugtleger sidder tilbage, når de hvide blomsterblade falder bort. Frugtlegerne indeholder frø, der er udstyret med små vinger, der gør dem i stand til at svæve med vinden adskillige meter væk fra moderplanten. Langt de fleste frø vil dog spire inden for fire meter fra moderplanten, medmindre spredningen hjælpes på vej af for eksempel et vandløb. Op imod 90 % af de levedygtige frø vil spire det første år, men enkelte frø kan blive liggende i jorden og bevare spiringsevnen i 7-8 år eller mere.

Bjørnekloens kurve indeholder et stort antal spaltefrugter, der hver indeholder to delfrugter med vingede kanter. Delfrugterne indeholder hver et frø.

Hvorfor er kæmpe-bjørnekloen et problem?

Kæmpe-bjørneklo (*Heracleum mantegazzianum*) er en såkaldt invasiv art, hvilket betyder, at arten af mennesker er blevet flyttet fra en del af verden til en anden, og her påvirker naturen negativt.

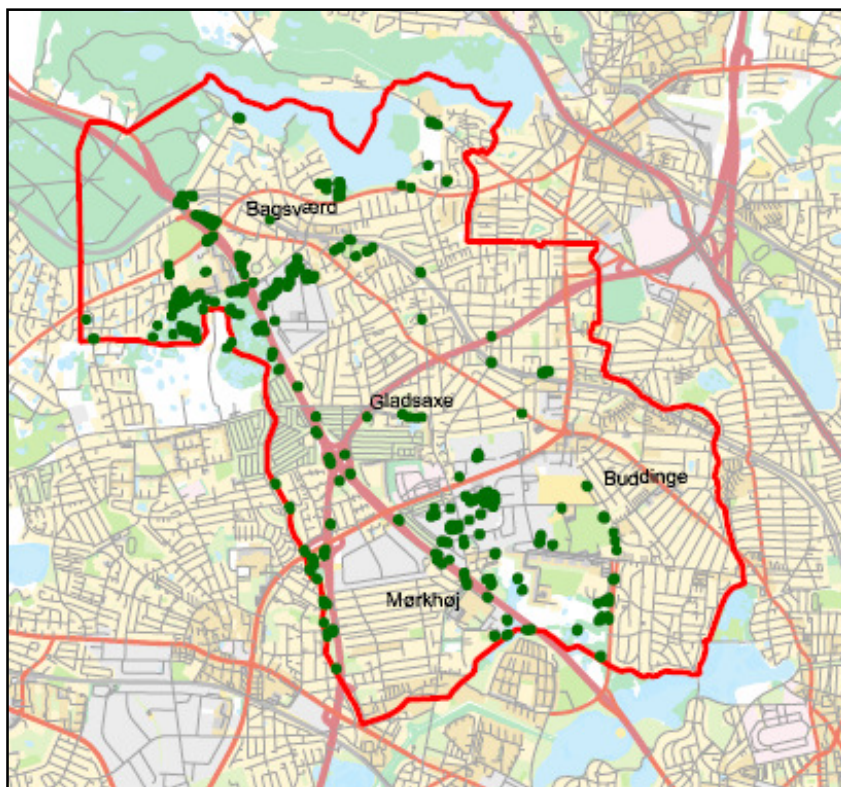
I sameksistens med hjemhørende arter, har kæmpebjørneklo mange konkurrencefordele.

- Naturlige fjender som svampe og insekter findes i Kaukasus og ikke i Danmark.
- Planten spirer tidligere og har en hurtigere vækst end den omgivende vegetation. Derfor har planten let adgang til sollys og næring, og kan vokse sig stor og skygge for den omgivende vegetation.
- Under stresssituationer som tørke og skygge, kan kæmpe-bjørneklo visne væk og spire igen næste forår. På den måde kan planten vente i 10-15 år på at samle energi til blomstring.
- Formeringen kan foregå ved selvbestøvning, så et enkelt individ kan danne en hel bestand. Samtidig danner én plante op til 20.000 frø, der er i stand til at sprede sig over lange afstande.
- Saften fra planten indeholder en række giftstoffer som kan give forbrændinger og overfølsomhedsreaktioner ved kontakt med hud. Den umiddelbare kontakt med saften giver ingen reaktioner, men ved senere belysning med sollys, opstår der brandsår på huden.

Kæmpe-bjørneklo har tendens til at danne så tætte bevoksninger, at der reelt bliver tale om en monokultur, hvor den udkonkurrerer andre planter og dyr med stort tab af biodiversitet til følge.

Kortlægning og registrering

Gladsaxe Kommune har gennem de senere år registreret bestande af kæmpe-bjørneklo men forventer, at et ukendt antal planter endnu ikke er registreret. Registreringen er primært foretaget af Lokal Agenda 21 gruppen og Gladsaxe Kommunes driftsmedarbejdere. Men Kommunens øvrige borgere har også bidraget ved at benytte muligheden for at indrapportere fund af kæmpe-bjørneklo via kommunes hjemmeside. Som man kan se på kortet er der nogen områder i kommunen, der er hårdere ramt end andre. De områder med flest registreringer er Gladsaxe industri kvarter, Bagsværd industri kvarter samt Smør og Fedtmosen.

Hidtidige registreringer af kæmpe-bjørneklo i Gladsaxe Kommune. Kortet kan findes på kommunens hjemmeside.

Indberetning

Hvis du ser kæmpe-bjørneklo i Gladsaxe Kommune kan du indberette dine fund på kommunens hjemmeside: www.gladsaxe.dk under natur og invasive arter. På hjemmesiden er der en udførlig vejledning til, hvordan du gør.

Herefter vil Gladsaxe Kommune vurdere og godkende indberetningen. Vokser planten på offentlig grund, vil kommunen foretage bekæmpelsen. Vokser planten derimod på privat grund, vil kommunen tage kontakt til den pågældende ejer og give en henstilling om at bekæmpe planten.

Bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo

For at opnå en effektiv bekæmpelse skal alle planter af kæmpe-bjørneklo bekæmpes. Det er vigtigt, at ingen planter når at blomstre og sætte frø, der kan spredes. Hvis planten når at sætte blomst, skal den afklippes og destrueres, så frøspredning forhindres.

Bekæmpelsesmetoder

Det anbefales at bruge en af følgende metoder: Opgravning/rodstikning, slåning eller græsning. Disse metoder kan kombineres med skærmbekæmpelse, hvis planten når at danne skærme. Ud fra den enkelte bjørneklobestands størrelse, vælges den mest hensigtsmæssige bekæmpelsesmetode. Som illustreret i skemaet nedenfor.

	Opgravning/rodstikning	Slåning	Græsning	Skærmbekæmpelse
Små bestande <50 stk.	Anbefales.	I orden, men rodstikning og opgravning giver hurtigere resultater.	Sjældent hensigtsmæssigt.	Kan anvendes*
Mellemstore bestande 50-200 stk.	Noget tidskrævende men kan anbefales som den mest sikre metode, især i blød jord.	Slåning kan overvejes forud for rodstikning /opgravning eller græsning.	Muligheden bør undersøges. Det er dog ofte kun muligt hvis der er naboarealer, som afgræsses.	Kan anvendes*
Store bestande >200 stk.	Tidskrævende næppe realistisk i hård jord.	Slåning kan overvejes forud for græsning.	Der bør etableres græsning.	Kan anvendes*

Bekæmpelsesmetoder efter bestandsstørrelse.

* Nødbehandling af alle planter der når at blomstre.

Vigtigt! Sikkerhed ved bekæmpelse

Kæmpe-bjørnekloen er som bekendt giftig for mennesker. Derfor er det vigtigt, at man håndterer planten med forsigtighed. For at undgå at komme i direkte berøring med plantens saft anbefales det, at anvende vandafvisende handsker, støvler og øvrig beklædning.

Hvis man benytter mekaniske redskaber som plæneklipper og i særdeleshed buskrydder, hvor plantens saft forstøves i luften, anbefales det, at man benytter sikkerhedsbriller og åndedrætsværn. Hvis man skulle få kæmpe-bjørnekloens saft på sig, skal man hurtigst muligt skylle det af med vand og sæbe og desuden forsøge, at holde den berørte hud beskyttet mod sollys i nogle dage.

Rodstikning/opgravning

Ved rodstikning og opgravning er det afgørende, at rødderne skæres over mindst 10-15 cm under jordoverfladen, da plantens vækstpunkt derved fjernes.

Rodstikningen foregår nemmest og mest effektivt, mens planterne er små i april måned. De unge planters størrelse minimerer desuden risikoen for at komme i direkte berøring med plantens giftige saft. Arbejdet gentages efter cirka en måned, for at udrydde nye planter, der har overlevet.

De opgravede planter bør efterlades på jorden med roden opad, da de ellers kan slå rod igen.

Arbejdet udføres bedst med en skarpslebne spade eller dræns spade.

Græsning

Græsning er en meget effektiv løsning til store arealer med mulighed for hegning. Får er meget glade for de unge planter, og derfor er det fortrinsvis får, der kan benyttes til formålet. Udryddelse af en kæmpe-bjørneklobestand ved hjælp af græsning tager op til tolv år.

Det anbefales, at lægge et højt græsningstryk om foråret og siden nedsætte det efterhånden som planterne svækkes. Mørke fåreracer er bedst egnede, da de hvide racer lettere får skader på huden omkring øjne, mund og kønsdelene ved kontakten med planterne. På meget tæt bevoksede områder kan det være en fordel at slå kæmpe-bjørnekloen først.

I Gladsaxe Kommune anvendes får til græsning i Smørmosen.

Slåning

Til slåning anvendes slagleklipper, buskrydder eller le. Metoden er sjældent den mest hensigtsmæssige, da bjørnekloen har stor regenerationsevne og ofte sætter såkaldte panikblomster, hvis den bliver slået. Arbejdet skal udføres første gang omkring 1. maj, og efterfølgende er det nødvendigt at slå planten op til 4-5 gange i løbet af sæsonen for at sikre sig, at planten ikke får sat frø. Ved brug af håndholdte redskaber er det vigtigt, at man er helt tildækket, da man ellers risikerer at få plantens giftige saft på huden. Ved brug af kørende redskaber er det vigtigt, at maskinen gøres helt ren efter brug, så den ikke bidrager til spredning af frø.

Skærmkapning

Denne metode benyttes som regel kun som en nødløsning, hvis man indser, at man ikke kan nå at bekæmpe planterne helt inden frøsætning. Her kan man med fordel kappe planternes skærm af. Husk at hvis planterne er afblomstret, kan frøene godt modne på en afhugget skærm, og skærmene skal derfor samles ind og kommes i en plastiksæk og smides ud med husholdningsaffaldet.

Sprøjtning

Gladsaxe Kommune anvender ikke sprøjtemidler på kommunens arealer af hensyn til grundvandsbeskyttelsen. Kommunen opfordrer ejere eller brugere af arealer med kæmpebjørneklo til at undgå brug af sprøjtemidler til bekæmpelse af planterne.

Strategi

En effektiv bekæmpelse af kæmpebjørneklo er betinget af, at bekæmpelsen påbegyndes og gentages på de rigtige tidspunkter.

Tidsforbrug Metode	Start	Gentagelse	Årets sidste bekæmpelse
Opgravning/Rodstikning	Marts-april	Så ofte som muligt. Mindst 2-3 gange i løbet af sommeren.	Når alle planter er bekæmpet.
Slåning	April-maj	Mindst 2-3 gange i løbet af sommeren.	Når ingen planter får lov at blomstre.
Græsning	April-maj	Dagligt tilsyn.	Når der ikke er foder nok til dyrene.
Skræmkapning	Når de første skærme er afblomstret.	Mellem blomstring og frømodning gennem sommeren og efteråret.	Når den sidste plante har blomstret.

Tidsplan for anbefalede bekæmpelsesmetoder

Gladsaxe Kommunes indsats mod Kæmpebjørneklo

Gladsaxe Kommune har gennem flere år foretaget bekæmpelse af kæmpebjørneklo på offentlige arealer, uden brug af kemiske bekæmpelsesmidler.

Vi prioriterer især bekæmpelsen af kæmpebjørneklo i naturområder og ved rekreative områder, samt langs offentlige veje og stier. Desuden prioriterer kommunen at forsætte bekæmpelsen i områder, hvor planterne tidligere har været bekæmpet. Hvis vi stopper arbejdet med at bekæmpe kæmpebjørneklo inden den sidste plante er bekæmpet, er der risiko for, at bestanden vil blive genetableret indenfor få år.

Bekæmpelsen af kæmpebjørneklo i Gladsaxe Kommune har stået på igennem en længere årrække. I Smør- og Fedtmosen har kommunen ansat et entreprenørfirma til at føre en intensiv bekæmpelse af kæmpebjørneklo, her forventes planten udryddet i området indenfor en 5-års periode.

I udvalgte kommunale områder har kommunen indgået samarbejde med foreningen Lokal Agenda 21 i Gladsaxe om bekæmpelse af kæmpebjørneklo.

Mere information

På Gladsaxes Kommunens hjemmeside: www.gladsaxe.dk under natur, kan du læse mere om kæmpe-bjørneklo. Gladsaxe Kommunes Miljøafdeling kan kontaktes på tlf. 39 57 59 29 eller e-mailadresse: natur@gladsaxe.dk.

Yderligere informationer kan findes på hjemmesiderne

<http://www.giant-alien.dk>

<http://www.hedeselskabet.dk/bjorneklo>

<http://www.naturstyrelsen.dk/Naturbeskyttelse/invasivearter>

<http://pdir.fvm.dk/kaempebjoerneblo.aspx?ID=13159>

Forvekslingsmuligheder

Almindelig bjørneklo

(*Heracleum sphondylium*)

Almindelig bjørneklo er hjemmehørende i Danmark.

Planten udgør ikke nogen fare for naturen og bør derfor ikke bekæmpes. I tidlige stadier kan planten forveksles med den invasive kæmpe-bjørneklo. Almindelig bjørneklo er betydelig mindre end kæmpe-bjørneklo. Stænglen er med højst 2 m. høj og 2 cm. tyk, og bladene er betydeligt mindre og 5-7 delte.

Grønblomstret bjørneklo

(*Heracleum sibiricum*)

Grønblomstret bjørneklo er meget nært beslægtet med alm. bjørneklo og planterne forveksles nemt.

Grønblomstret bjørneklo har mere hvælvede blomsterskærme med blegt gulgrønne blomster.

Planten bør ikke bekæmpes.

